

Pandémia koronavírusu a prejavy verbálnej nenávisti v jazyku politiky

Milena Helmová

Abstract

Corona Pandemic and Hate Expressions in the Language of Politics.

The appearance and spread of corona virus mobilised people to initiate various discussions, moods, statements and reactions. Despite the Slovak society's prompt reaction to global pandemic by introducing and maintaining strict restrictive measures, many politicians, in their struggle against it, founded their rhetoric on prejudice and stereotypes rooted in the society. The aim of the text is to research the expressions they used.

Keywords: COVID-19 pandemic, language of politics, statement of political leadership, verbal hatred.

Kľúčové slová: pandémia COVID-19, jazyk politiky, vyjadrenia špičiek, verbálna nenávisť.

Úvod

Posledné takmer dva roky globálnej koronavírusovej hrozby markantne ovplyvnili súkromný, pracovný aj politický život aj na Slovensku. Momentálne prežívame už tretiu vlnu pandémie, a tak by sa mohlo zdať, že ľudí už nič nemôže prekvapiť. Naďalej sa nosia rúška, respirátory, chodí sa na testovanie, očkovanie, postupom času sa tvoria novšie *semafore* pandemických opatrení, práca v mnohých sektoroch sa vykonáva formou online a home office, školy sa opäť zatvárajú. Spoločnosť ovládajú ako negatívne emócie strachu, neistoty, frustrácie, bezmocnosti, neslobody, tak aj pozitívne emócie viery, nádeje, odhodlanosti vydržať. Ako na hojdačke.

S postupne rozvíjajúcou krízou sa menila a vyostrovala komunikácia nielen medzi bežnými ľuďmi, ale aj vyjadrenia zástupcov politických strán, ktorí využili pandémiu neskôr na presadzovanie svojich politických cieľov. Zatiaľ čo v prvej vlne od jari 2020 reagovalo Slovensko na vtedy *ešte krízu* veľmi razantne a rýchlo zavedením prísnych opatrení, boli tieto tolerované a disciplinované dodržiavané väčšinou obyvateľstva. Bol to dôsledok prekvapenia z niečoho nového a nepoznaného, strachu o svoje zdravie a neisto-

ty, čo bude ďalej. Ľudia boli súdržní a verili, že nepriaznivá situácia sa čoskoro zvládne. Spočiatku vystupovali politické elity zajedno, brali situáciu veľmi vážne a dávali verejnosti jednoznačné signály, ako sa má správať – *nosenie rúšok, hygienické opatrenia, odstupy*. Odporúčania verejnosť prijala kladne, keďže boli komunikované otvorene s apelom na súdržnosť. Koncom roka 2020, kedy nastúpila druhá vlna, sa situácia začala meniť. Už koncom leta a na jeseň bolo zrejmé, že napriek opatreniam (viacnásobné antigénové testovania) kríza pokračuje a v zime prerástla do ďalšej druhej vlny. Značná časť obyvateľstva začala viac veriť konšpiračným teóriám a *hoaxom* a ochota dodržiavať protipandemické opatrenia klesala. Elity podcenili ich silu a namiesto toho, aby apelovali na súdržnosť a solidaritu a išli príkladom, používali stratégie vyvolávania strachu, zákazov a príkazov. Okrem iného nebola zvládnutá ani sociálna pomoc slabším a najmä podnikateľom. Slovenská spoločnosť je pred treťou vlnou (pravdepodobne od jesenných mesiacov) 2021 nielen silno polarizovaná, ale čo je horšie, mnohí obyvatelia svojim správaním (nenosenie rúšok, nízka zaočkovanosť, letecké zájazdy do zahraničia) avizujú, že sa prelial pohár ich trpezlivosti, koronavírus bagatelizujú a strácajú balans medzi prirodzenou ostražitosťou a zdravým rozumom.

V každej spoločenskej situácii zohrávajú významnú úlohu médiá. S príchodom druhej vlny je badateľné stúpanie negatívnych emócií a agresie nielen na sociálnych sieťach, ktoré sa stali epicentrom konšpirácií a útokov, ale aj v bežnej (politickej) komunikácii. Cieľom článku je poukázať na skutočnosť, na čom postavili mnohí politici na Slovensku v čase pandémie COVID-19 svoju rétoriku: na nenávistných prejavoch, predsudkoch a stereotypoch zakotvených v spoločnosti.

Emócie v politike – fenomén nenávisti

Emocionalizácia politickej komunikácie je jednou z viacerých politických komunikačných stratégií (popri profesionalizácii, personalizácii, vizualizácii, inscenácii, dramatizácii, depolitizácii či negatívnej kampani). Podstatou stratégie emocionalizácie je motivácia a mobilizácia ľudí prostredníctvom rôznych emotívnych prejavov, či už pozitívnych alebo negatívnych (Plasser 2012). Plháková (2003) vo svojej publikácii píše v súvislosti s emóciami o deviatich vrodenných emóciách (vrodenných vzorcoch mimického, gestikulačného a zvukového správania): záujem, radosť, prekvapenie, úzkosť, strach, hnev, zahanbenie, hnus a odpor, ktorými disponuje každý človek. Nenávisť nepatrí k vrodenným emóciám a ako o nej tvrdí Glucksmann (2011) je to dlhodobá intenzívna emócia, ktorá je zameraná na určitý objekt.

Často jej predchádza nejaký silný impulz, otras alebo zlom v živote človeka a na jej počiatku je vždy hnev. Nenávistné prejavy podľa Simpsona (2013) predstavujú druh komunikácie alebo interakcie, pri ktorej sú jednotlivci alebo skupiny zastrašovaní vyhrážkami a urážkami, ktoré vyvolávajú nenávisť a nepriateľstvo, čo vedie k útlaku a diskriminácii. Nenávistné prejavy sú často spojené so zovšeobecňovaním, napríklad: „*Všetci Rómovia sú kriminálnici alebo všetci moslimovia sú teroristi.*“ Ako autor ďalej uvádza, verbálna nenávisť zahŕňa tiež podnecovanie násilia voči cieľovej skupine priamym povzbudzovaním ostatných, aby zaútočili na cieľovú skupinu alebo nepriamou formou, prirovnávaním cieľovej skupiny ku „*zvieratám či hmyzu*“, čo páchatelom uľahčuje vytvárať na tejto skupine násilie. Vytvárajú tak prostredie nátlaku na určité skupiny, najmä etnické, rasové alebo náboženské, ktoré sú konfrontované s urážkami, predsudkami a vyhrázaním v rôznej slovnej alebo grafickej podobe. Avšak komunikáciu verbálneho násilia si mnohí aktéri v politike často zamieňajú s právom na slobodu prejavu. „*Právo na slobodu prejavu však nie je absolútne a neumožňuje zneužívanie práv iných jednotlivcov, akým je napríklad právo na život bez diskriminácie, právo na slobodu zmýšľania, či právo na slobodu náboženského vyznania*“ (Miškolci, Kováčová, Rigová 2017).

Nenávistné prejavy (aj na internete) sa šíria cielene, z ktorých je časť úmyselná a systematická, napríklad *rasistické odkazy*, a iné zase neúmyselné, keď si šíriteľ nenávistného obsahu nie je vedomý dôsledkov svojho konania. Ide o situácie, keď niekto má *nízke sebedomie* alebo *na sebe osobne zažíva nenávisť a šikanovanie*. Ciele nenávistných prejavov sa dajú rozdeliť do niekoľkých skupín (Hrdina 2016):

- uvoľňovanie vlastných frustrácií,
- urážanie, obťažovanie a ponižovanie cieľovej skupiny,
- vyjadrenie podradnosti cieľovej skupine,
- upevňovanie predsudkov a šírenie mýtov o cieľovej skupine,
- vyvolávanie antipatií až nenávisti voči cieľovej skupine či
- vyvolávanie útlaku a násilia. V digitálnom priestore sa nenávistné prejavy objavujú na rôznych miestach, vrátane verejných priestorov, pracovísk alebo domácností, kedy je šíriteľ aktívny v podstate z domácnosti. Nenávistný obsah sa tak ľahko šíri a môže si ho prezrieť veľké množstvo užívateľov. Zverejňovateľom tak môže byť každý, aj najzarytejší *antisemita, rasista, homofób, sexist*a (Foxman, Wolf 2013).

Nenávistné prejavy nie sú novým javom. Boli a sú súčasťou útlaku, diskriminácie skupín na základe ich rasy, etnicity, pohlavia, náboženského vyznania a viery, postihnutia, sexuálnej orientácie, veku alebo iných znakov. Pogromy a genocídy sú tiež úzko prepojené s nenávistnými prejavmi, respektíve s nenávistnou propagandou. Genocídy boli sprevádzané šírením

nenávisť, predsudkov a dehumanizujúcich správ o dotknutých skupinách. Napríklad *genocide v Rwande 1994* (masové zabíjanie páchané na civilnom obyvateľstve) podľahlo počas 100 dní 500000 až 1000000 ľudí, predchádzala nenávisťná propaganda. Členovia a členky etnickej skupiny Tutsiu, ktorá bola hlavným terčom masívneho zabíjania, boli nazývaní *švábmi a hadmi*. Nenávistné prejavy môžu mať nielen tragické, ale aj krátkodobé fyzické, psychologické a zdravotné dopady, ktoré znižujú kvalitu života. Z výskumu z roku 2004 (Delgado, Stefancic) jasne vyplynulo, že verbálna nenávisť môže zapríčiniť bolesti hlavy, vysoký krvný tlak, rizikové správanie a spôsobujú tiež strach, obavy či smútok.

Nenávistné prejavy taktiež môžu ohrozovať demokraciu, tvrdí West (2012), keďže umlčujú menšiny a odrádzajú ich od zapájania do verejných diskusií, v dôsledku čoho môžu byť menej zastúpené v politických štruktúrach a mať menší vplyv na verejnú politiku a celkovo politickú a verejnú sféru.

Verbálna nenávisť ako fenomén krízy koronavírusu v slovenskom kontexte

Politický jazyk a rétorika politikov sú dve rozdielne veci. Kým politický jazyk nesie v sebe hláskové, lexikálne a gramatické štruktúry, je jazykom verejným a jeho prostredníctvom ovplyvňujú politici myslenie a konanie občanov (Seresová 2017), politická komunikácia (rétorika) sa opiera hlavne o argumentáciu a presvedčanie a má apelatívny charakter. Cieľom rétorickej argumentácie nie je vyvodzovať dôsledky z určitých predpokladov, ale vyvolávať a posilňovať súhlas poslucháčov (Helmová 2012). S novým koronavírusom Slováci od začiatku obohatili slovenský jazyk o nové slová alebo slovné spojenia ako *COVID-19*, *pendler*, *koronakríza*, *koronavírus*, *anti-vaxer*, *hoags* či *čínska chrípka*. Kovidová situácia nastavila občanom Slovenska zrdadlo, akým spôsobom je jazyk prepojený so spoločnosťou a najmä s kultúrou, ktorú tvoria dlhoročne ustálené zvyky, pravidlá, postoje a ako štátne elity informovali o dianí alebo aké vyjadrenia sme mohli počuť a aj si prečítať v médiách. Pandémia odhalila sociálne predsudky a stereotypy, preukázala nízku mieru tolerancie voči menšinovým skupinám. Korona bola a je udalosťou, ktorá zmenila náladu a štýl diskusie Slovákov. Veľmi dobre si pamätáme, ako na úplnom začiatku, keď k nám prenikol vírus zo zahraničia, bývalý premiér P. Pellgrini a nový premiér I. Matovič, dvaja hlavní politickí aktéri, postavili svoju rétoriku na urážaní ľudskej dôstojnosti, predsudkoch a stereotypoch: *nezodpovední Slováci a Rómovia bez hygieny*. Bol to práve bývalý premiér Pellegrini, kto verbálne napadol týchto ľudí

a nazval ich *“tými, ktorí hrajú v Taliansku golf”*. Cieľom bolo vytvoriť obraz verejného nepriateľa – ukázať na vinníkov, ktorí šíria vírus na Slovensku. Druhým typom nepriateľa boli Slováci, ktorí dochádzali za prácou do blízkeho alebo vzdialenejšieho zahraničia. *Osočovanie* ľudí pokračovalo v rómskych osadách. Aktérmi týchto osočovaní boli rôzni ľudia, vrátane extrémistov a alternatívnych médií. Rómovia boli označovaní za *parazitov, potkany, rôzne druhy hmyzu a zvierat*. Nenávistné prejavy a komentáre sa dotýkali najmä bezplatného testovania v rómskych osadách a poskytovania bezplatného jedla a hygienického tovaru. Uvedené nenávistné prejavy voči Rómom sú naozaj na hranici slušnosti a zverejniteľnosti. Z vyjadrení ich pôvodcov na internete je zrejmé, ako stereotypne zmýšľajú a neštítia sa použiť v dôsledku nevraživosti výrazové prostriedky najhrubšieho zrna:

- *“Co by chceli keď sa im nepaci nech nejedia všetko majú zadarmo a este si budú vyberať? Zeru prasacie hlavy chvosty a zrazu by chceli čo pece ne holuby? Ved nech si ich idu nachytat haved jedna”*.
- *„Nič by som im nedal zavrel by som ich tam a hodil bombu a hneď by bola štátna kasa naplnená. Potkany p... majú všetko zadarmo zas nám čo dá štát?”*
- *„Čierne h... bude vždy len čierne h...”*
- *„Strieľať pri úteku !!!!!”*.

(Koronavírus a nenávistné prejavy: In: *Výstup z medzinárodného prieskumu*, 2020)

K tejto téme sa často vyjadroval aj Robert Fico zo strany Smer-SD, ktorý na tlačovej konferencii (30.04.2020) vyhlásil:

- *„Je to premiér Rómov (Igor Matovič), premiér Cigánov, o nikoho sa nestará. Prišiel by k nim aj s poľnou kuchyňou a robil im aj raňajky.”*

(Robert Fico, Dnes24 2020)

Vytváral zámerne atmosféru nenávisti uvádzaním nepravdivých informácií o tom, že vláda sa málo zaoberá situáciou v domovoch sociálnych služieb, kde sa už tiež rozšíril nový koronavírus. Na rozširovaní nenávisti voči Rómom mala nemalý podiel Ľudová strana Naše Slovensko – Kotlebovci, ktorí uverejňovali príspevky s nenávistným obsahom na svojich profiloch na sociálnych sieťach.

- „*Osada v Krompachoch je v karanténe. Na mieste je veľký počet vojakov a policajtov. Napriek tomu naši zodpovední spoluobčania našli spôsob ako ujsť a dnes sa im dokonca podarilo (možno ako protest) podpáliť les...Počkajme, až budú musieť byť v karanténe desiatky alebo možno stovky osád. My, na východe Slovenska, si naplno užijeme problémy, ktoré všetky vlády podporujú miliardami eur. Aj tu, na východe, ľudia väčšinou hlasovali za Matoviča, takže sa dá len predpokladať, že nakoniec všetko dobre skončí, nie?“*

(Milan Mazurek, Facebook 2020)

Pandémii COVID-19 si zvolili za tému nielen politici, ale aj iné konšpiračné a alternatívne médiá. Tieto sa zaoberali špekuláciami o pôvode pandémie. Bol značne rozšírený názor, že vírus je šírený zámerne na príkaz svetových elít, ktoré chcú tak ovplyvňovať svetové dianie. Spomínalo sa pritom zníženie svetovej populácie povinným očkovaním v celom svete, čo malo podľa alternatívnych médií zvýšiť zisky farmaceutických firiem a zjednodušiť zavádzanie elektronických čipov ako kontrolného mechanizmu svetovej populácie. Popri týchto vyššie uvedených témach rezonovali aj témy korupčných káuz, osobnej nevraživosti navzájom. Slovenskom lomcujú mnohé protestné akcie organizované väčšinou extrémistami ale aj nespokojnými občanmi či tlačové konferencie, na ktorých zaznievajú nepriateľské vyjadrenia:

- „*Pacient nemôže robiť psychiatra Igor – pochop to.*“

(Ľuboš Blaha, dav dva 2020)

Takto reagoval Ľuboš Blaha zo Smeru-SD na tlačovú konferenciu Igora Matoviča, kde

- „*opäť (rozumej Matovič) dourážal Sulíka dofiatova. Už zase je Sulík všetko od masového vraha až po sociopata. Akože, každý vie, že Sulík je neoliberálne monštrum. Ale rovnaké neoliberálne monštrum je aj Matovič.*“

(Ľuboš Blaha, dav dva 2020)

- „*Už asi každému došlo, že vírus nie je to o čo im ide. Vírus bol zneužitý na to, aby úzka skupina extrémne bohatých získala nekontrolovateľnú moc nad životom, majetkom, slobodou a peniazmi ostatných“ ... „Je už dokázané, že po očkovaní nenarastá počet protilátok v tele.“ ... „Byť ako oni je to najhoršie, čo sa ti môže stať.*

(Milan Mazurek, zvtv 2021)

V júli 2021 sa pred úradom vlády zhromaždili v Bratislave protestujúci ľudia na *proteste proti očkovaniu a zotročovaniu Slovenska*. Padali urážky na vládu aj prezidentku slovami „*americký dobytok s telacím mozgom*“. Protestujúci vyzvali na okamžité zastavenie podľa nich nebezpečného očkovania najmä detí, slovami:

- „*Okamžite stop experimentovaniu na ľuďoch, deťoch obzvlášť, toxickou experimentálnou vakcínou, na ktorých prebiehajú klinické štúdie, Nie sme pokusné králiky.*“

(Peter Lipták, spravdy.pravda.sk 2021)

Verejné zhromaždenia pri príležitosti Dňa ústavy 1. 9. 2021, ktoré sa konali v Bratislave a Košiciach, ukázali, aká je slovenská spoločnosť polarizovaná, ako ide opozícii o odstavenie vlády, zrejme zo strachu v súvislosti s mnohými kauzami, v ktorých figurujú osoby blízke Smeru. Smer-SD v čele s Robertom Ficom avizoval v Košiciach, že bol podaný návrh na zmenu ústavy, *aby bolo možné zlú vládu vymeniť*:

„*Bud' nastane zmena ústavy, alebo začneme zbierať podpisy na predčasné voľby*“.

(Robert Fico, pluska.sk 2021)

Politici skutočne zachádzajú v osobných súbojoch a vyjadreniach ďaleko. Rozumieme tomu, že účel svätí prostriedky, aj tomu, že opozícia by mala mať kontrolnú funkciu pri výkone štátnej moci, avšak dopady neustáleho osočovania na celú spoločnosť ich zjavne nezaujímajú. Nasledujúca ukážka prezentuje politickú komunikáciu na úrovni rétoriky zlomyseľnosti, nevráživosti a nenávisť. Minister vnútra Roman Mikulec oznámil na sociálnej sieti, že podáva trestné oznámenie na Roberta Fica za ohováranie:

- „*Dostala sa ku mne informácia, že úderka zo Súmračnej pripravuje nový scenár v rámci svojich dlhodobých snáh o spochybnenie mojej osoby a odpútanie pozornosti smerom k nim. Fico údajne plánuje vyrukovať so zaručenou informáciou, že júlový zásah inšpekcie bol prerušený z dôvodu, že som mal byť na mieste, kde plánovali zasahovať. Aj keď sú nápady z Ficovej vlastnej hlavy veľmi originálne, podávam na neho za je ho doterajšie počiny trestné oznámenie za ohováranie. Model diskreditácie, založený na veľkom šírení dezinformácií, konšpirácií a silnej manipulácie využíva Fico pri svojich oponentoch už dlhé roky. Možným vysvetlením Ficovho konania je, že sa mu miešajú sny s realitou. Že na ňom tie roky v politike so všet-*

kým, čo to obnáša, zanechali trvalé následky. Dokážte, že nemáte problémy s alkoholom, ktoré by mohli výrazne ovplyvniť váš triezvy úsudok“.

(Roman Mikulec, pluska1.sk 2021)

Reakcia Roberta Fica nenechala na seba dlho čakať. Je zjavné, že je to frustrovaný človek, ktorému sa nepodarilo viackrát za sebou primäť parlament zvolať mimoriadnu schôdzu o odvolávaní Romana Mikulca.

- „Vôbec sa nečudujem, že vládna koalícia odmietla rokovať o návrhu Smeru-SD na odvolanie ministra vnútra R. Mikulca a zbabelo ušla z parlamentu. Podľa Roberta Fica – „... dnes sedia vo väzbe nevinní ľudia, sú falošne obviňovaní zo skutkov, ktoré netvoría ani stotinu toho z čoho je podozrivý Mikulec. Prečo teda nesedí aj on?“ Ďalej dodal, „... že hoci opäť zablokujú rokovania o návrhu Smeru-SD, nezabránia nám, dobre si 1. septembra v Košiciach z plného hrdla zakričať, že Mikulec predstavuje organizovaný štátny zločin“.

(Robert Fico, pluska1.sk 2021)

Roman Mikulec vracia Robertovi Ficovi smeč:

- „Poslanec Fico a jeho vyjadrenia sú kapitolou samou o sebe. Každou jednou tlačovou konferenciou mi je ho viac ľúto, ľudsky a úprimne. Je ukázkovým príkladom skrachovaného politika, ktorého opustili jeho najvernejší, ktorí pochopili, že s ním nie je nič o poriadku.“

(Roman Mikulec, pluska.sk 2021)

Záver

Negatívnych emócií je v politike veľa a politikov, ktorí sa vyžívajú v šírení pesimizmu, taktiež. Efektom negatívnych emócií sú rozčarovaní, mrzutí a agresívni ľudia. Rétorická otázka znie: Prečo si významná časť politických elít, sociálne siete a mnohí ľudia negatívne emócie tak obľúbili? Je pravdepodobné, že preto, lebo práve ony mobilizujú, prebúdzajú strach, ukazujú na nepriateľa.

Spoločenský život je naplnený množstvom asymetrických vzťahov. Ľudia sa nielen majú radi, ale aj nenávidia, nielen vzájomne uznávajú, ale aj

vzájomne sebou opovrhujú, neznášajú sa. Vo svojej prvotnej podobe je nenávisť reakciou na nespravodlivosť, ktorej je človek vystavený, ktorú nevie rozumom spracovať. Ďalším dôvodom nenávisťných prejavov môžu byť konflikty, tie však pominú, keď sa konflikt vyrieši. Osobné či spoločenské konflikty je možné vysvetľovať viacerými spôsobmi. Dajú sa interpretovať *ekonomicky* ako zápas o nedostatočné zdroje, *politicky* ako dôsledok zápasu o moc, môžu sa interpretovať ako nezámerný výsledok cieľavedomého konania, nedostatku komunikácie a môžeme ich interpretovať aj v súvislosti s kultúrami ako jednu z foriem boja o uznanie.

Predložená krátka analýza nenávisťných emočných prejavov v slovenskej politike počas pandémie koronavírusu nemohla poukázať na všetky ich formy. Jej zámerom však bolo vymedziť teoreticky problematiku nenávisťnej rétoriky a prakticky dokumentovať na excerpovaných ukážkach, ako sa správajú, ako komunikujú politické špičky a ostatná slovenská verejnosť. Úsudok je nechaný na recipienta.

Excerpované texty

MEDZINÁROVNÝ PRIESKUM. (2020): *Kriza COVID-19 a prejavy nenávisťi*, <digiq.sk/wp-content/uploads/2020/08/Nenavistne-prejavy-pocas-pandemie_sk.pdf> [1. 9. 2021].

FICO, R. (2020): *Matovič je premiér Cigánov, blázon a psychopat*, 30. 4: 2020, <<https://dnes24.sk/30.04.2020>> [20. 8. 2021].

MAZUREK, M. (2020): *V Krompachoch je karanténa*, 10. 4. 2020, <facebook.com/20728972607929/photos/osada-v-krompachoch-je-v-karantene-kopec-vojakov-a-policajtov-je-na-mieste-napri/705433026893594> [1. 9. 2021].

BLAHA, Ľ. (2021): *Názory*. In: *Dav dva – Kultúrno-politický magazín*, 18. 5. 2021, <<https://davdva.sk/40104-2>> [12. 9. 2021].

MAZUREK, M. (2021): *Vírus ako nástroj zneužívania*, 27. 8. 2021, <zvtv.sk/dialogy/milan-mazurek> [13. 9. 2021].

LIPTÁK, P. (2021): V Bratislave protestovali proti očkovaniu a zotročovaniu, kritizovali segregáciu. In: *Pravda*, 10. 7. 2021, <spravy.pravda.sk/domace/clanok594151-tisicka-ludi-pred-uradom-vlady-protestovala-proti-ockovaniu-a-zotrocovaniu> [15. 8. 2021].

FICO, R. (2021): Fico pritvrdzuje. In: *Plus 1 deň*, 1. 9. 2021, <www1.pluska.sk/spravy/z-domova/fico-pritvrdzuje> [5. 9. 2021].

MIKULEC, R. (2021): Najprv srandoval a potom trestné oznámenie. In: *Plus 1 deň*, 30. 8. 2021, <www1.pluska.sk/spravy/mikulcovi-prasklinervy-zlizal-si-to-fico> [10. 9. 2021].

FICO, R. (2021): Brutálne obvinenia zo štátneho zločinu. In: *Plus 1 deň*, 30. 8. 2021, <www1.pluska.sk/spravy/z_domova/vojna-medzi-mikulcom-a-ficom-nabera-na-obratkach> [5. 9. 2021].

Literatúra

- DELGADO, R.; STEFANCIC, J. (2004): *Understanding words that wound*. Boulder: Westview Press.
- FOXMAN, A. H.; WOLF, CH. (2012): *Viral hate. Containing its spread on the Internet*. New York: Palgrave.
- GLUCKSMANN, A. (2011): *Rozprava o nenávisti*. Praha: KALICH, s.r.o.
- HELMOVÁ, M. (2012): Kultúra, kultúrnosť a jazyk lídrov. In: NOVÁK, M.; KOHOUTEK, J. a kol.: *Politická kultura mocenských elit v ére globalizace*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium.
- HRDINA, M. (2016): Identity activism and hatred. Hate speech against on Facebook in the Czech Republic in 2015. *Naše společnost*, 14(1): 38-47.
- MIŠKOLCI, J.; KOVÁČOVÁ, L., RIGOVÁ, E. (2017): *Diskutuj bez nenávisti: Stratégie na znižovanie nenávistných prejavov v online priestore*. Bratislava: ADIN, s.r.o.
- PLASSER, F. (2012): Erfolgsfaktoren politischer Kommunikation. Einleitender Überblick. In: PLASSER, F. (ed.): *Erfolgreich wahlkämpfen: Massenmedien und Wahlkampagnen in Österreich. Schriftenreihe des Zentrums für angewandte Politikforschung*, Band 32. Wien: Facultas, s. 17-28.
- PLHÁKOVÁ, A. (2003): *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- SERESOVÁ, K. (2017): Jazyk politiky a jeho funkcie. In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie II*, Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, s. 15-20.
- SIMPSON, R. M. (2013): Dignity, harm, and hate speech /Dôstojnosť, ujma a nenávistné prejavy/. *Law and Philosophy*, 32(6): 701-728
- WEST, C. (2012): Words that silence? Freedom of expression and racist hate speech. In: MAITRA, I.; MCGOWAN, M. K. (eds.): *Speech and harm: Controversies over free speech*. Oxford: Oxford University Press, s. 222-248.

Kontakt

PhDr. Milena Helmová, PhD.

Katedra interkultúrnej komuniká-
cie

Fakulta aplikovaných jazykov

Ekonomická univerzita

v Bratislave

Department of Intercultural Communi-
cation

Faculty of Applied Languages

University of Economics Bratislava

E-mail Address: milena.helmova@euba.sk

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0156-4647>